

SEZÂİ KARAKOÇ'UN TEFEKKÜR MİRASINDA İSLÂM CİLİK

KAMİL ERGENÇ

Müslüman toplumlar için imparatorluktan ulus devlete geçiş, ulemadan aydına, medreseden mektebe geçişi aynı zamanda... Ulema, bir hadisi şerifte de gayet sarıh olarak beyan edildiği üzere “nebilerin varisi”dir. İslâmî referanslar temelinde ürettiği bilgiyi temsil ve tebliğ eden kişidir. Toplumun doğal önderidir. Medrese ise Müslüman toplumun iktisadi, içtimai, hukuki ve siyasi gerçekliğini inşa eden “İslâm’ın renk verdiği” bilginin üretildiği yer olarak öne çıkar. Her ne kadar ilmî/entelektüel bağımsızlık 12. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş kaybedilse ve yüce İslâm saltanat ideolojilerine payanda yapılmaya çalışılsa da, ulema ve medrese, gündelik hayatın İslâm’ın ruhuna uygun bir şekilde tanzim edilebilmesi için işlev görmeye devam etmiştir. Ta ki Suhte isyanlarıyla medrese kan kaybetmeye ve 19. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren Enderun tarafından pasifleştirilip Cumhuriyet kadrolarınca tarihin arka odasına atılınca kadar...

SANCILI SOSYAL GERÇEKLİK

Mektebin medrese karşısındaki ‘zaferi’ Osmanlı-Cumhuriyet modernleşmesinin karakteristiğini anlamak açısından mühimdir. Mektep yeni bir epistemolojik referansın sembolüdür bir bakıma... Vahiy ve nübüvvet bilgisinin tarih dışı, geri, arkaik, primitif olduğuna dair pozitivist yaklaşımlardan ziyadesiyle etkilenen Osmanlı bürokrat ve aydın sınıfı, mekteple birlikte geç kaldıkları tarihe yetişmeyi murat etmişlerdi. Muratlarına ermek için burjuva Protestan kültür kodlarından ilham alan bilgi sistemine sığın-

dılar. Bu sistemin Judeo-Hıristiyan kodlarla mücehhez olduğunu ise sorun etmediler. Pozitif ilimlere ağırlık verilen mekteplerde aydınlar yetişecek ve bu aydınların öncülüğünde de toplum aydınlanacaktı.

Münevver kelimesi boşuna ihdas edilmedi... Aydınlatan/aydın manasında münevver, Batı’nın tecrübe ettiği rönesans, reform ve aydınlanma sürecine işaret ediyordu aslında. Artık âlimlerimiz değil münevverlerimiz vardı. Cumhuriyet’e geçişle birlikte münevverin yerine aydın kelimesi daha sık kullanılmaya başlandı. Bu tercihin yazı devrimiyle, öz Türkçecilikle ilgisi olsa gerektir. Aydın kelimesi muhatabını aydınlatan ama en önemlisi de epistemik dayanağı vahiy-nübüvvet değil, bilakis, burjuva Protestan kültür kodlarından esinlenen aydınlanma paradigması olan (bu paradigmaya meftun) kişileri tanımlıyordu. Onların öncülüğünde yeni bir sosyal gerçeklik inşa edildi. Amentüsü “Türk milletinden, İslâm ümmetinden, Garb medeniyetinden” olmaktı bu sosyal gerçekliğin...

Lakin aydın kelimesi de zamana dayanamadı... Entelektüel geçti onun yerine. Daha kuşatıcı bir içeriğe sahipti. Etimolojik olarak anti-Katolik bir bağlamı içerse de zamanla kazandığı yeni anlam itibarıyla daha isabetli bir tutum/tavır/tarz içeriyordu. Bizdeki çağrışımları genelde olumsuzdu. Entelektüel dendiğinde fildişi kulelerde oturan, burnundan kıl aldırmayan, elitist-mütehakkim, buyurgan, anlaşılmayan cümleler kuran, egosantrik, din ve gelenek karşıtı kişi/ler anlaşılırdı. Fakat zamanla bu içerik te değişti. Bugün entelektüel sözcüğü daha çok içinde ya-

şadığı zamana tanıklık eden, muhalif, üretken, toplumsal sorumluluk yüklenen örnekler (ki sayıları azdır) sayesinde daha tercihe şayan bir noktadadır.

Zaman, en güçlü darbeyi ulemanın anlam içeriğine vurdu. Münevver-aydın öncülüğünde şekillenen yeni sosyal gerçeklik ulemaya hayat hakkı tanımadı. Medrese “İslâmî ilimler” odaklı talim yaptırın yer/ler olarak öne çık(arıl)ınca ulema da bu ilimlerin tedrisatıyla meşgul olan insanlar olarak anlaşıldı. Bu anlayışın ikamesinde “ilmin parçalanmasının” etkisi yok değildi. Dini ilimler, İslâmî ilimler, beşerî ilimler gibi seküler terkipler bilgide tevhibi zedeledi. Tefsir, hadis, fıkıh, siyer vb. İslâmî ilimler olarak kodlanırken, matematik, fizik, kozmoloji, botanik gibi alanlar beşerî ya da pozitif ilimler olarak tesmiye edildi. Bu ayrım din-dünya ayrımına da mesnet olacaktır sonraları. Hatta din-siyaset, din-ekonomi, din-hukuk ayrımlarına da...

Binaenaleyh bugün Türkiye özelinde âlim/ulema sadece tefsir, hadis, fıkıh, kelam vb. ilahiyat disiplinleriyle iştigal eden kişileri tanımlamak için kullanıyor. Emevilerle başlayan ve Osmanlı’da da sürdürülen “devlet memuru âlim” geleneği ilmî-entelektüel bağımsızlığın zaafa uğramasına sebep oldu. Nitekim devlet (Osmanlı) çökünce, ulema dayanaksız kaldı ve itibarsızlaştı. Şayet ulema halka yaslanarak bağımsızlığını korumuş olsaydı devletin çöküşünden bu kadar etkilenmeyecekti. Öte yandan devletin cürümlerine ortak olmayacak, toplumu sürekli müteyakkız tutmayı başarabilecekti. Bu bağlamda bugün en esaslı meselemizin ilmî-entelektüel bağımsızlık olduğunu söylemek sa-

nırım abartı olmaz. Denebilir ki bu bağımsızlık tesis edilemediği sürece Müslüman toplumların yeniden tarihe dönmeleri mümkün değildir.

EDEBİYATIN İMKÂNLARI

Merhum Sezai Karakoç imparatorluktan ulus devlete geçiş sürecinin sancılı sosyal gerçekliği içinde dünyaya gözlerini açmış, tecrübe ettiği bu gerçeklikle “metafizik gerilim” düsturuyla yüzleşmeye çalışmış, çabasını kamusallaştırmak için “dirilişi” şiarlaştırmış Cumhuriyet tarihinin mümtaz İslâmcı entelektüellerinden biridir. Merhum Âkif’in açtığı (ve kanaatimce hâlâ aşılamayan) şiirle direniş çığırının alemdarlarından biridir. Radikal bir kırılma, hatta inhıraf, olarak Osmanlı-Cumhuriyet modernleşmesine İslâmî referanslar temelinde inşa etmeye çalıştığı sanatıyla direnen, bu sanatın ehemmiyetine dair toplumsal farkındalık oluşturmaya çalışsan, edilgin-pısırık-tembel-taklitçi Müslüman imgesini “diriliş” metaforuyla değiştirmek için didinen bir öncüdür.

Sezai Karakoç, toplumu uçurumun kenarına getirip sahipsiz bırakan, heva ve arzusunun dipsiz kuyusunu kurtuluş reçetesi olarak sunan, cehaletin girdabında debelenmeye terk eden, burjuva Protestan kültür kodlarını felah vesilesi sayan aydınların ihanetine şahitlik etmiştir. Fakat bilmektedir ki toplumun yüce ahlaki ilkelere ünsiyet kesbetmesi ve böylece kemalat yolculuğuna çıkabilmesi için de aydın/entelektüel rehberliği şarttır. Bu rehberlik sorumluluğunu yerine getirmek için edebiyatın-sanatın sarsıcı dilinden ilham almıştır.

Mehmet Âkif'in aşağıdaki dizelerde ağır eleştir-
diği aydın sınıftan hayır gelmeyeceğini yaki-
nen idrak etmiş ve bu sayede yaşadığı zamana
sahitlik etmiştir:

“Üdebanız hele gayetle bayağı mahlûkat...
Halkı irşad edecek öyle mi bunlar? Heyhat!
Kimi Garb'ın yalnız fuhşuna hasbi simsar;
Kimi, İran malı der, köhne alır, hurda satar!
Eski divanların dopdolu oğlanla şarab;
Biradan, fahişeden başka nedir şî'r-i şebab?
Serseri: hiçbirinin mesleği yok, meşrebi yok;
Feylesof hepsi; fakat pek çoğunun mektebi yok!
Şimdi Allah'a söver... Sonra biraz bol para ver:
Hiç utanmaz, Protestanlara zangoçluk eder!”

Gerçi Mehmet Âkif'in İslâmcılığı ile kıyaslandı-
ğında Sezai Karakoç, özellikle gelenek görenek
ve Osmanlı eleştirisi bağlamında daha çekim-
serdir. Karakoç'a göre Osmanlı yeniçağlardaki
tek büyük İslâm devletiydi. Kültür, siyaset ve
ideolojik hedefleriyle bütün İslâm kütlesini
temsil ediyordu. Arap, Hint, Kafkas ve Türk
ellerindeki, Afrika'daki Müslümanların yüzü
hep O'na dönüktü. II. Abdülhamit ise çok ileri
görüşlü biri olarak resmediliyordu.¹ Oysa Âkif,
Abdülhamit'ten, gördüğünde istifra edecek
kadar nefret ediyordu. Dönemin toplumsal
dokusunu tasviri de çok ağırdır Âkif'in... Edil-
gin, pısrık, pasif, cahil bir toplumsal gerçekliği
acımasızca eleştirir.

Dahası Mehmet Âkif, Kur'an'ı ölümlere okunan
kitap haline getiren alışkanlıklara öfkeli. Gelenek
görenekçi, ata dede kültürünü din
zanneden, yüce İslâm'ın, tevekkül gibi, temel
kavramlarını yanlış anlayan, içtihadı donduran,
akli çabayı tahfif eden insanların İslâm'a olan
bağlılıklarının sıhhatini cesurca sorgular. *Safa-
hat* baştan sona bir uyanış manifestosu gibidir.
Denebilir ki sanatını/şairini Âkif gibi sarsıcı,
put kırıcı bir şekilde kullanan şairlere tesadüf
etmek zordur. “Hatıralar” şiirinde Şark'a şöyle
sitem eder:

“Ey koca şark, ey ebedi meskenet
Sen de kımıldanmaya bir niyet et
Korkuyorum garbın elinden yarın
Kalmıyacak çekmediğin melanet”

1 Sezai Karakoç, *İslamın Dirilişi*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2009.

KARAKOÇ'UN İSLÂMCI ÇİZGİSİ

Mehmet Âkif'teki radikal eleştiri Sezai
Karakoç'ta yerini daha yumuşak bir söyleme bi-
rakır. Gerçi “Ey yeşil sarıklı ulu hocalar” derken
biraz Âkif'i andırmaktadır Karakoç... “Her evde
kutsal kitaplar asılıydı/Okuyan kimseyi göreme-
dim/Okusa da anlayanı göremedim” derken de...
İslâmcılığın bu iki önemli simasının söylem
düzeyindeki farklılık bugünü de etkileyecektir.
Âkif çizgisindeki İslâmcılık unut(tur)ulmaya
terk edilirken Karakoç'un çizgisi daha makul
görülecektir. Bu ayrımda kanaatimce Âkif'in Af-
gani-Abduh çizgisine olan yakınlığının da payı
vardır. İslâmcılığı Osmanlı merkezli okuyup
“yerli ve milli” bir bağlama oturtmak isteyenler
bu çizgiye mesafeli durmayı tercih ediyorlar.
Nitekim Sezai Karakoç'a göre Âkif'in, Abduh-Af-
gani etkisinde kalması mübalağa edilmiştir.²

Ona göre Türkiye'de esas İslâm devleti kurulu
bulduğundan İslâm, düşünce sistemi olmak-
tan çok, davranışlarda ve kuruluşlarda yaşıyor-
du. Ancak, devletin yıkılma tehlikesiydi ki, yeni
yeni, düşünce planında da bir sistem yapmaya
yöneltiyordu. Bunun için Türkiye İslâmcıları
çekirdekten yetişme İslâmcılardı. Afgani-Abduh
çizgisi ise Mısır'ın daha erken Batılılaşması ve
doğrudan sömürgeciliğe muhatap olmasından
dolayı sistem ve düşünce İslâmlığı geliştirdiler.
Âkif, düşüncelerini bu kişilerden değil doğru-
dan hayatın içinden, sokaktan, klasik kültürden,
devletin sarsıntılı halinden ve en nihayetinde
kendinden alıyordu.

Demek ki bu düşünürler Mehmet Âkif'te yeni
bir düşünce uyandırmamış, var olan düşünce-
yi ve heyecanı daha ileri taşıması noktasında
ilham vermiştir. Sezai Karakoç'un, Âkif'i daha
özgün bir bağlama çekme çabası Türkiye'nin/
Osmanlı'nın İslâm dünyası için merkezi rolünü
öne çıkarmak olarak anlaşılabilir diye düşünü-
yorum. İslâmcılığı yerli bir bağlama raptetmek,
Osmanlı(İstanbul)/Türkiye'yi İslâmcılığın esin
ve besin kaynağı olarak göstermek ve böylece
Mısır, Hindistan, İran vb. havzaların İslâm'ı
anlama ve yorumlama biçimine “şerh düşmek”
ulus devlet için de tercihe şayan kabul edilmiş-
tir. Çünkü böylece İslâm algımızın/pratiğimizin
bize özgülüğü üzerinden milli yerli bir pers-

2 Sezai Karakoç, *Mehmet Akif*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2011, s. 22-23.

pektife meşruiyet kazandırılmış olacak, Türk İslâm'ına kapı aralanacaktır. Merhum Necip Fazıl'ın kendisinden öğüt isteyenlere "Türkiyeli Müslüman yazarlar dışındaki yazarları okumayın!" önerisi bu bağlamda değerlendirilebilir diye düşünüyorum.³

Sezai Karakoç, Mısır'dan Muhammed Abduh'un ve Hindistan'dan Muhammed İkbâl'in ortaya koydukları "esas tez" in Mehmet Âkif'in şiir ve yazılarında öne çıkan yaklaşım biçimiyle telif edilemeyeceğini iddia etmektedir. Aralarındaki en büyük fark Âkif "İslâm ruhunu canlandırmak isterken" Abduh-İkbâl gibi düşünürler "İslâm'ın genel sistemine yeni bir yorum getirmeye" çalışmışlardır.⁴ Bu noktada Karakoç'un dikkatinden kaçan husus, "yeni bir yorum getirme" çabasının esasında İslâm âlemini modern paradigmanın tasallutundan kurtarma arzusuyla iç içe olduğu gerçeğidir. Mesela bu yeni yorumun ilhamıyla 1979'da İran'da inkılap gerçekleşti. Ki bu inkılap modern tarih içerisinde "paradigma dışı" en esaslı muhalefetti. Ulemanın öncülüğündeki bu inkılap tarih ve zaman dışı olarak kodlanan dinin/İslâm'ın milyonlarca insana uyanış aşısı yapabileceğinin, bu aşının küresel istikbar karşısında esaslı bir duruşu mümkün kılabileceğinin göstergesiydi. Türkiye'de muhafazakâr-sağ yaklaşımın teşrih masasına yatırılması da bu yeni yorumun açtığı çığırla mümkün oldu. Şayet Âkif'in çizgisi sürdürülebilseydi bugün İslâmcılık daha inkılabi bir duruşun mümessili olabilirdi. Ancak ne yazık ki, muhafazakârlıkla yaptığı iş birliği İslâmcılığın inkılabi perspektifini zaafa uğrattı.

YEDİNCİ OĞUL NIÇİN DİRENMEDİ?

Sezai Karakoç'un "Masal" şiiri değişmemek ve Doğulu olarak ölmek için en büyük Batı kentinin en büyük meydanında intihar etmek (ya da ölümü beklemek) gibi edilgin bir tutumun mümessili olan "yedinci oğulun" hikâyesini biraz bedbin bir ruh hâliyle anlatır. Bu oğul neden İbrahim Aleyhisselam misali tek başına bir ümmet olarak direnmeyi tercih etmedi? Üstat bu şiiri "diriliş" metaforuna uygun olarak neden bitirmedi? Batı'nın en büyük gücünü "karşısın-

3 Atasoy Müftüoğlu, *Sözün Erimi (Konuşmalar)*, haz. Hüseyin Su & Abdurrahim Karadeniz, Hece Yayınları, Ankara, 2008, s. 41.

4 Sezai Karakoç, *Mehmet Akif*, s.24.

**Mehmet Âkif'teki radikal eleştiri
Sezai Karakoç'ta yerini daha yumuşak
bir söyleme bırakır. Gerçi 'Ey yeşil
sarıklı ulu hocalar' derken biraz
Âkif'i andırmaktadır Karakoç... 'Her
evde kutsal kitaplar asılıydı/Okuyan
kimseyi göremedim/Okusa da anlayanı
göremedim' derken de...**

dakini değiştirmek" olarak belirleyen Karakoç değişmemenin yolunu niçin gönüllü ölüme buldu? Hem de Tanrıya yakarışın ardından gelen ilhamla...

"Yedinci oğul büyümüşü baka baka ağaçlara
Baharın yazın güzün kışın sırrına ermişti
ağaçlarda
Bir alınyazısı gibiydi kuruyan yapraklar onda
Bir de o talihini denemek istedi
Bir şafak vakti Batıya erdi
En büyük Batı kentinin en büyük meydanında
Durdu ve tanrıya yakardı önce
Kendisini değiştiremesinler diye
Sonra ansızın ona bir ilham geldi
Ve başladı oymaya olduğu yeri
Başına toplandı ve baktılar Batılılar
O aldırma bakışlara
Kazdı durmadan kazdı
Sonra yarı beline kadar girdi çukura
Kalabalık büyümüş çok büyümüşü
O zaman dönüp konuştu:
Batılılar!
Bilmeden altı oğlunu yuttuğunuz
Bir babanın yedinci oğluyum ben
Gömülmek istiyorum buraya hiç değişmeden
Babam öldü acılarından kardeşlerimin
Ruhunu üzmem babamın
Gömün beni değiştirmeden
Doğulu olarak ölmek istiyorum ben
Sizin bir tek ama büyük bir gücünüz var:
Karşınızdakini değiştirmek
Beni öldürseniz de çıkmam buradan
Kemiklerim değişecek toz ve toprak olacak belki
Fakat değişmeyecek ruhum
Onu kandırmak için boşuna dil döktüler
Açlıktan dolayı çıkar diye günlerce beklediler
O gün gün eridi ama çıkmadı dayandı
Bu acıdan yer yarıldı gök yarıldı
O nurdan bir sütuna döndü göğe uzandı

Batı bu sütunu ortadan kaldırmaktan aciz kaldı
Hala onu ziyaret ederler şifa bulurlar
En onulmaz yarası olanlar
Ta kalplerinden vurulmuş olanlar
Yüreğinden insanlıktan bir iz taşıyanlar”

ÇAĞDAŞ İSLÂM DÜŞÜNCESİNE YAKLAŞIMI

Sezai Bey’in çağdaş İslâm düşüncesiyle ilgili yaklaşımı onun İslâm toplumlarının yaşadığı buhranlara dair tespitlerini içermesi bakımından önemlidir. Klasik kültürün yeni yazıya aktarımında meydana gelen kırılmanın düşünsel kötürümlüğe yol açtığı gerçeğine dikkat çekerken, temel kaygısı köksüzlük zaafıyla malul bir düşüncenin yaşama şansı olmadığına dair inancıydı. Birinci Dünya Savaşı öncesindeki İslâm düşüncesinin karakteristik özelliğini Afgani, Abduh, İkbâl, Âkif örnekleri üzerinden “akademik” olarak tespit eder.⁵ İkbâl ve Âkif’e şiir dilini kullanmaları nedeniyle ayrı bir başlık açar. Ancak bu dönemin genel görünüşü akademiktir ona göre...

5 Sezai Karakoç, *İslamın Dirilişi*, s.34.

İslâm düşüncesi ilmî muhtevayla, münazara usulüyle savunulmaktadır. Bu tespit Afgani, Abduh, İkbâl özelinde kısmen doğru olsa da Âkif’in duruşunu tam olarak açıklayamamaktadır. Âkif bir yandan hayatın içinden seçtiği örneklerle Müslüman toplumun yaşadığı trajedilere dikkat çekerken diğer yandan da çökmeye yüz tutmuş bir imparatorluk halkının ehl-i salib karşısındaki direnişini motive etmeye çalışmaktadır. Afgani ise İttihâd-ı İslâm idealinin önüne millî kurtuluşu koyarak dönemin Türkçü ideologlarının bile ilgisine mazhar olacaktır. Yusuf Akçura Afgani’yi Türk milliyetçiliğine ilham verenler ve “yeni Türk devletinin öncüleri arasında” sayacaktır.⁶

Birinci Dünya Savaşı öncesinde akademik karaktere sahip İslâm düşüncesi Sezai Bey’e göre İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ideolojik bir boyut kazanmaktadır. Avrupa’nın kendi içindeki buhranının da sağladığı avantajla bağımsızlıklarını sağlayan halkı Müslüman beldelerin aydınları İslâm’ı hayatın bütününe vaziyet eden bir sistem olarak vazetmeye başlamışlardır. Malik Bin Nebi, Mevdudi, Seyyid Kutub, Nedvi gibi örnekleri bu bağlamda zikreder Sezai Karakoç... Türkiye içinse Necip Fazıl’ın *Büyük Doğu*’suna ve Nurculuğa dikkat çeker. Bu isimlerin İslâm düşüncesi hareketinin yürütücüleri olduğuna, İslâm insanının Batı köleliğinden kurtulması için kültürel-siyasal ve iktisadi sahada ceht ettiklerine işaret eder. Hatta Nurculuğu İslâm inancının dirilişi, İslâm’ın ihlas doktrini ve uygulanması, canlanması mihverî etrafında dönen bir hareket olarak niteler.⁷

Sezai Karakoç, Risâle-i Nur’u, tek başına bir İslâm kültürü külliyyatı olarak değerlendirir. Bu külliyyatın Anadolu’da okumamış insandan aydın insana kadar büyük bir kütleyle yeniden İslâm kültürü ve inancıyla eğittiğini, âdeta Anadolu’da yeni bir kültür akımı doğurduğunu ve bir kültür savaşına giriştiğini söyler.⁸ Risâleler hakkında Karakoç’un bu abartılı değerlendirmesi İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında

6 Tanıl Bora, *Türk Sağının Üç Hali Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslamcılık*, Birikim Yayınları, İstanbul, 2018, s. 114-115.
7 Sezai Karakoç, *İslamın Dirilişi*, s.38.
8 Sezai Karakoç, *İslamın Dirilişi*, s. 41.

konjonktürel ve sosyolojik gerçekliği bağlamında okunduğunda anlaşılabilir. Cumhuriyet'in radikal modernleşme adımlarının yarattığı kültürel buhran içerisinde Risâleler önemli bir açığı kapatıyordu elbette. Lakin bu metinlerin pozitivist eğilimlerin güçlü olduğu 20. yüzyılın ilk yarısında rasyonel tefsir yöntemiyle toplumu İslâm dairesi içinde tutmaya matuf boyutu yanında işraki geleneğin izlerini taşıdığı yani keşf, sezgi, rüya, ilham odaklı bir bilgi biçimini terviç ve tahkim ettiği de unutulmamalıdır. İshrakiliğin ise Müslüman toplumları akli çabadan uzaklaştırdığı, onları ömür boyu süren "içe dönük olgunlaşma"ya mahkûm ve siyasal hayatın dışında edilgin bir pozisyona razı ettiği, taklit ve itaati olumladığı, içtihat gayretini zaafa uğrattığı gerçeği görmezden gelinemez.

Nurculuğun işraki çizgisinin en etkili temsilcisi olan Fethullaçılığın Türkiye toplumunu düşünsel anlamda nasıl kötürümleştirdiği bilinmektedir. Sözünü ettiğim işraki gelenek Nurculuk dışındaki kollarıyla hâlihazırda Türkiye'de oldukça güçlü bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Komünizme karşı mukavemet hattının güçlendirilmesi için Amerika/NATO yönlendirmesiyle Nurculuğun araçsallaştırıldığı gerçeğinden Sezai Bey habersiz görünmektedir. Öte yandan Said Nursi'nin Türkiye'nin CENTO'ya üyeliği (ki o dönemin NATO'su sayılır) sonrasında devlet erkânına gönderdiği tebrik mesajı veya komünizme karşı ehl-i kitap olan ABD'nin tarafında olmaya verdiği cevaz, Soğuk Savaş hikâyesinin mahiyeti ve keyfiyeti hakkında ciddi bir bilgi-bilinç zafiyetine işaret etmektedir.⁹

Sezai Karakoç'un inanç dirilişine kanıt olarak halkın tüm imkânsızlıklar içinde bile Kur'an öğrenimine değer vermesine ve camileri onarmasına dikkat çekmesi manidardır. İslâm ülkelerinden Batıların ve batıcıların baskısı kalktıkça halkta örtük ve gizli bir şekilde yaşayan inançların açığa çıktığını ve inanç duygusunun, din sevgisinin insan ruhunun en derinlerine işlediğine dikkat çekerken, bir cüzamlının sıhate kavuşması örneğini vermektedir. Halktaki örtük inancın niteliği hakkında ise çok

9 Hamza Türkmen, *Türkiye'de İslamcılık ve Özeleştirisi*, Ekin Yayınları, İstanbul, 2008, s. 40.

konuşmaz üstat. O inancın bizatili kendisinin ehemmiyetine kanidir. Cami onarımı ve Kur'an öğrenimi ekseninde inanç dirilişi vurgusu, onarılan o caminin içinde ne anlatıldığını, Kur'an öğreniminin mahiyetinin ne olduğu sorularını da sormalıydı oysaki... Bugün muhafazakârlar eliyle inşa edilen gösterişli camiler de dâhil tüm camilerimiz adeta birer devlet dairesine dönüşmüş, çerçevesi ulus devlet aygıtı tarafından belirlenen din propagandasının yapıldığı yerler hâline gelmiştir. Kur'an öğrenimi ise onun anlamına nüfuz etmek, ondan ilham alarak iktisadi, içtimai, siyasi, hukuki hayatı tanzim etmek olarak değil ses güzelliği ya da hıfz bağlamına hasredilmiştir.

Sezai Karakoç'un sağcılıkla Müslümanlığı solculukla komünizmi ilişkilendirmesi de dönemin kavramsal hegemonyasının etkisinde kaldığını göstermektedir. Sağ-Sol ayrımının burjuva Protestan kültür kodlarından ilham aldığını en iyi bilenlerden olmasına rağmen Karakoç'un bu sözcüklerin çekim alanından kendisini kurtaramaması dikkat çekicidir. Ancak buna rağmen o yine de Müslüman'ın kendine dönüp kültür ve medeniyet hamlesini yeniden başlatacağına inanmaktadır. "İslâm'a dönen Müslüman'ın yüreği İslâm içtenliğiyle kabarcak, yaşantısı İslâm yaşantısı olacak, çağı İslâm'ın değer yargılarıyla yorumlayacak, sorumluluğu İslâmcı bir anlam kazanacaktır. Müslümanların İslâm'a yeniden dönüşleri, Kur'an'ı yeniden bulmaları, hadisi ve sünneti yeniden anlamaları, klasik İslâm düşünce ve teorisini, çağdaş İslâm düşüncesini, tarihi İslâm pratiğini şuura getirmeleri demek olacaktır. Gelenekleşmiş bölümler yıkılacak, çatışmalar durdurulacak, sapmalar düzeltilecek, yeni, diri bir İslâm insanı ortaya çıkacaktır."¹⁰

Kur'an'ı, hadisi-sünneti yeniden anlamak Sezai Karakoç'un içtihadı ve eleştirel düşünceye verdiği önemi göstermesi bakımından önemlidir. Bu yönüyle O merhum Âkif'in "doğrudan Kur'an'dan alarak ilhamı asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı" söylemiyle ortak paydada buluşmaktadır. Her düşünürün yaşadığı çağın çocuğu olduğu gerçeğini unutmadan Sezai Karakoç'un tefekkür mirasından istifade etmek elzemdir.

10 Sezai Karakoç, *İslamın Dirilişi*, s. 58.